

กฎมณเฑียรบาล
ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์

สมเด็จพระพุทธศาสนกาล ๒๔๖๓ พระยา บัณฑิตยัมภ์
พฤศจิกายนมาส ทสมสุรทิน จันทวาร กาลกำหนด

พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาวชิราวุธ เอก
อรรคมหายุทธพรมนราธิราช พิณิตประชานารถมหาสมมตวงศ
อภิศังฆะวิมลรัตน วรชาติยราชินิกโรดม จาตุรันตบรมมหา
จักรีพงศดิราชสังกาศ อุภโตสุชาติสังสุทธเคมาหณี จักรีบรม
นาถ ภูพาลงกรณราชวรางกูร บรมมกุฎนเรนทรมหาราชสันตติวงศ์

เล่ม ๔๑ หน้า ๑๕๖ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๖๗

วิศิษฐ สุสาธิตบุรพาธิการ อุดยถกฤษฏาภินิหารอดิเรกบุญฤทธิ
• รัษฎักฤษณวิจิตรโสภากยสรรพางค มหาชนิตตะมางคประณต
บาทบงกชยุคลประสิทธิ์สรรพสุภผล อุดมบรมสุขุมालย ทิพย
เทพาวตาร ไพศาลเกียรติคุณอดุลยพิเศษ สรรพเทเวศรานุรักษ์
บรมศักดิ์สมญาเทพทวารวดี ศรีมหาบุรุษสุดสมบัติ เสนางคนิก
รัตน อัสวโกศลประพนธปรีชา มัทวสมาจาร บริบูรณ์คุณสาร
สยามาทินทร วรุตเมกราชดิลก มหาปรีวารนายกอนันต มหันต
วรฤทธิเดช สรรพวิเศษศรีนทร บรมชนกาศิสรสมมต ประสิทธิ์
วรยศมโหดม บรมราชสมบัติ นพปฎลเสวตรฉัตรชาติฉัตร ศรี
รัตโนปลักษณ์มหาบรมราชาภิเศกภิสิต สรรพทศทิวชีวิตไชย
สกลมไหสวรรียมหาสวามินทร์ มหาสวรมหินทรมหารามาธิราช
วโรดม บรมนารถชาติอาชาวไสย พุทธาทิไธรรัตนสรณรักษ์
อดุลยศักดิ์อรรคนเรศราชิปดี เมตตากฤษฎาสีตลหฤไทย อโน
ปไมยบุญการ สกลไพศาลมหาธิราชิเบนทร์ ประเมนทรธรรมิก
มหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระอนุสรคำนึงถึงการสืบราชสันตติวงศ์ ทรงพระราช
ดำริเห็นว่า ตามโบราณราชประเพณี สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่ง
กรุงสยามย่อมทรงพระบรมเดชานุภาพโดยบริบูรณ์ และทรง
มีสิทธิอำนาจที่จะ ทรงเลือก ตั้งพระบรมวงศานุวงศ์ พระองค์ใด

พระองค์หนึ่ง ซึ่งทรงพระราชดำริว่า มีพระปรีชาสามารถอาจ
เป็นผู้สำเร็จราชสันตติวงศ์ ดำรงราชตระกูลและรัฐสีมาอาณาจักร
อันร่ายพศนิกรสนองพระองค์ต่อไปได้นั้น ขึ้นเป็นพระรัชทายาท
โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่บันดาพระ
บรมวงศานุวงศ์และเสนามาตย์ราชเสวกบริวาร อีกทั้งสมณ
พราหมณาจารย์และอาณาประชาราษฎร์ให้ทราบทั่วกันว่า ได้ทรง
เลือกสรรพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์นั้นเป็นพระรัชทายาท และบางที
ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานอุปราชภิเษกหรือยุพ
ราชภิเษกด้วย ราชประเพณีนี้ย่อมเป็นสิ่งซึ่งสมควรแก่พระบรม
วงศานุวงศ์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้

เมื่อได้เคยมีมาแล้วในอดีตสมัย และอาจมีได้อีก
ก็ย่อมเห็นสมัยที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงเลือกและประคิน
ฐานพระรัชทายาทขึ้นไว้อย่างเช่นที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งเป็นผลให้
สมณและคฤษณะต่าง แข่งแย้งกันขึ้นใน เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จสวรรคตลง การแก่งแย่งช่วงชิงพระพรอันยากยิ่งย่อมเป็น
ประโยชน์แก่บุคคลผู้มิได้ ตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ คิดขัดขวาง ต่อทาง
เจริณแห่งราชอาณาจักร ทั้งเป็นโอกาสให้ศัตรูทั้งภายในนอกภายใน
ได้ใจถึงประทุษร้ายต่อราชตระกูล และอิสรภาพแห่งประเทศ
สยาม นำความหายนะมาสู่ชาติไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้า

เล่ม ๔๑ หน้า ๑๕๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๖๗

อยู่หัวทรงพระอนุสรณ์คำนึงถึงข้อความเหล่านี้ จึงมีพระราช
• ประสงค์ที่จะให้มีนิติธรรม กำหนดการ สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นไว้
เพื่อจะได้ตัดความยุ่งยากแก่งแย่งกันภายในพระราชวงศ์ ในเมื่อ
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงตั้งแต่งพระรัชทายาทขึ้นไว้โดยเน
นอน ดังกล่าวมาแล้วข้างบนนี้

อนึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงสยาม
ควรต้องทรงเป็นผู้ที่อาณาประชาราษฎร์มีความเคารพนับถือ และ
ไว้วางใจได้ โดยบริบูรณ์ทุกสถาน ฉะนั้นจึงทรงพระราชดำริเห็นว่า
• พระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใด มีข้อบกพร่องสำคัญบางอย่างใน
พระองค์แล้ว ก็ไม่ควรให้อยู่ในเกณฑ์สืบราชสันตติวงศ์ เพราะ
อาจจะเป็นเหตุให้บังเกิดความไม่เรียบร้อย หรือเคียดแค้นแก่อา
ณาประชาราษฎร์ได้ หรืออาจถึงแก่นำความหายนะมาสู่ราชตระกูล
และราชอาณาจักรได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งอยู่ในพระอัปมะมา
ธรรม และได้ทรงพระราชดำริที่พิจารณาโดยสุจริตแล้ว จึงทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎมณเฑียรบาลไว้เป็นหลักฐาน
แถลงราชนิติธรรมดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยนามและกำหนดใช้กฏมณฑลเชียรบาลนี้

มาตรา ๑ กฏมณฑลเชียรบาลนี้ ให้เรียกว่า "กฏมณฑลเชียรบาลนี้" และใช้บังคับตั้งแต่วันขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีระกา ๒๕๖๗

มาตรา ๒ ให้ใช้กฏมณฑลเชียรบาลนี้ตั้งแต่วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๗ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ข้อความใดๆ ที่มีอยู่ในพระราชกำหนดกฎหมายอื่นใดที่แย้งกับข้อความในกฏมณฑลเชียรบาลนี้ ให้ยกเลิกเสียทั้งสิ้น

หมวดที่ ๒

บรรยายศัพท์

มาตรา ๔ ศัพท์ต่างๆ ที่ใช้ในกฏมณฑลเชียรบาลนี้ ท่านว่าให้บรรยายไว้ดังต่อไปนี้

(๑) "พระรัษฎายาท" คือเจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์พระองค์ที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เพื่อเป็นผู้ทรงสืบราชสันตติวงศ์สนองพระองค์ต่อไป

(๒) "สมเด็จพระบุพราช" คือพระรัษฎายาทที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาขึ้นเป็นตำแหน่งสมเด็จพระบุพราช โดย

เล่ม ๕๑ หน้า ๒๐๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๙๗

พระราชทานยศราชภิเษกหรือไศยหรืออย่างอื่นสุดแท้แต่จะทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ

(๒) “สมเด็จพระนอพุทธเจ้า” คือสมเด็จพระบรมราชโอรส
พระองค์ใหญ่ในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระอัครมเหสี

(๓) “สมเด็จพระอัครมเหสี” คือพระชายาหลวงของสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ตามที่ปรากฏในประกาศกระแสน์พระบรมราช
โองการทรงสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินี

(๔) “สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ” คือพระราชโอรสในสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระอัครมเหสี หรือพระมเหสีรอง

(๕) “พระมเหสีรอง” คือพระชายาของสมเด็จพระเจ้าอยู่
หัว พระองค์ที่ดำรงพระเกียรติยศรองลงมาจากสมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินี มีพระเกียรติยศสูงต่ำเป็นลำดับกัน คือ สมเด็จพระ
นางเจ้า พระบรมราชเทวี พระนางเจ้า พระราชเทวี พระ
นางเธอ พระอัครชายาเธอ ดังนี้ เป็นต้น

(๖) “พระเจ้าลูกยาเธอ” คือพระราชโอรสในสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวและพระสนมเอก โท ศรี

(๗) คำว่า “พระองค์ใหญ่” ให้เข้าใจว่าพระองค์ที่มีพระชน
มายุมากกว่าพระองค์อื่น ๆ ที่ร่วมพระมหีรคกัน

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยถียงทรงสมมติและทรงถอนพระราชทายาท

มาตรา ๕ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงไว้ซึ่งพระบรมเดชานุภาพ และพระราชสิทธิที่จะทรงสมมติเจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งให้เป็นพระราชทายาท สักแต่แต่จะทรง

พระราชดำริเห็นสมควรและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันของพระองคื้นจะสามารถสืบราชสันตติวงศ์สนองพระองค์

แต่การที่สมมติเจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์ให้เป็นพระราชทายาทนั้น ให้ถือว่าเป็นการเฉาะพระองค์ของพระราชทายาทพระองค์นั้น

มาตรา ๖ เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงสมมติท่านพระองค์ใดให้เป็นพระราชทายาทแล้ว และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ให้ประกาศข้อความให้ปรากฏแก่พระบรมวงศานุวงศ์ เสนาบดี ข้าราชการ และอาณาประชาราษฎร์ทั่วกันแล้ว ห้ามมิ

ให้ถือว่าท่านพระองค์นั้นเป็นพระราชทายาทโดยแน่นอนปราศจาก

ข้อสงสัย และเมื่อใดถึงกาลอันจำเป็น ก็ให้พระราชทายาท

พระองค์นั้นเสด็จขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์ สอนองพระองค์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศโดยทันที ให้สมดังพระ

บรมราชโองการที่ได้ทรงประกาศไว้แล้ว

เล่ม ๔๑ หน้า ๒๐๒ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๖๗

มาตรา ๑ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสงวนไว้ซึ่งพระบรมเดชานุภาพ และ พระราชสิทธิที่จะทรงถอนพระราชทายาท ออกจากตำแหน่งได้ ท่านพระองค์ใดที่ได้ถูกถอนจากตำแหน่งพระราชทายาทแล้ว ท่านว่าให้นับว่าขาดจากทางที่จะได้สืบราชสันตติวงศ์ และให้ถอนพระนามออกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์ อีกทั้ง พระโอรสและบันดาเชื้อสายโดยตรงของท่านพระองค์นั้น ก็ให้ถอนเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์ด้วยทั้งสิ้น

อนึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงไว้ซึ่งพระบรมเดชานุภาพและพระราชสิทธิที่จะทรงประกาศยกเว้นเจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งออกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์ได้

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลำดับชั้นผู้ควรสืบราชสันตติวงศ์

มาตรา ๔ ถ้าหากว่ามีเหตุอันไม่พึงปรารถนา คือสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตลงโดยมิได้ทรงสมมตพระราชทายาทไว้ก่อนแล้วไซ้ ท่านว่าให้เป็นหน้าที่ท่านเสนาบดีอัญเชิญเสด็จเจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์ พระองค์ที่ ๑ ในลำดับสืบพระราชสันตติวงศ์ ดังได้แถลงไว้ในมาตรา ๕ ขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์สนองพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ที่ได้เสด็จสวรรคตลงแล้วนั้นต่อไป แต่ผู้ที่จะอัญเชิญขึ้นทรงราชย์เช่น

วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๑ หน้า ๒๐๓

ตั้งแต่วันที่ ๒๖ ผู้ที่ตกอยู่ในเกณฑ์ ยกเว้น ที่ปรากฏอยู่ใน มาตรา ๑๑ และ ๑๒ แห่งกฎมณเฑียรบาลนี้

มาตรา ๕ ลำดับชั้นเชื้อ พระบรมราชวงศ์ ซึ่งจะควรสืบราช สันตติวงศ์ ได้นั้น ท่านว่าให้เลือกตามสายตรงก่อนเสมอ ต่อ ไม่สามารถจะเลือกทางสายตรงได้แล้ว จึงให้เลือกตามเกณฑ์ ที่กำหนดมากและน้อย

เพื่อให้สิ้นสงสัย ท่านว่าให้วางลำดับสืบราช สันตติวงศ์ ไว้ ดังต่อไปนี้

(๑) สมเด็จพระอนุพุทธเจ้า

(๒) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระอนุพุทธเจ้าหาพระองค์ ไม่แล้ว ให้ อัญเชิญพระราชโอรสพระองค์ ใหญ่ในสมเด็จพระอนุพุทธเจ้า และ พระอัครชายาของสมเด็จพระอนุพุทธเจ้าพระองค์ นั้นขึ้น ทรงราชย์ หรือถ้าพระราชโอรสพระองค์ ใหญ่หาพระองค์ ไม่แล้ว ก็ให้ อัญเชิญพระราชโอรสพระองค์ รองๆ ต่อไปตามลำดับพระชนมายุ

(๓) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระอนุพุทธเจ้าหาพระองค์ ไม่แล้ว และ ให้พระราชโอรสของท่านด้วยไซ้ร้ ก็ให้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้า ลูกยาเธอพระองค์ที่ ๒ ในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระ อัครมเหสี

เล่ม ๔๑ หน้า ๒๐๔ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๖๗

(๔) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ที่ ๒ หาพระองค์ไม่แล้ว แต่ยังมีพระโอรสอยู่ ก็ให้อัญเชิญพระโอรส โดยอนุโลมตามข้อความในข้อ ๒ แห่งมาตรานี้

(๕) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ที่ ๒ ในสมเด็จพระอัครมเหสีหาพระองค์มิได้แล้ว และไร้พระราชโอรสของท่านด้วยไซ้ร้ ก็ให้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์อื่น ๆ ในสมเด็จพระอัครมเหสี หรือพระโอรสของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นั้น ๆ สลับกันไปตามลำดับ โดยอนุโลมตามข้อความในข้อ ๒, ๓ และ ๔ แห่งมาตรานี้

(๖) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอในพระอัครมเหสีหาพระองค์ไม่แล้ว และพระโอรสของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ นั้น ๆ ก็หาไม่ด้วยแล้ว ให้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอในพระมเหสีรองถัดลงไป ตามลำดับชั้นพระอิสริยยศแห่งพระมารดา หรือถ้าสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอหาพระองค์ไม่แล้ว ก็ให้อัญเชิญพระโอรสของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเหล่านั้น ๆ สลับกันตามลำดับ โดยอนุโลมตามข้อความในข้อ ๒, ๓ และ ๔ แห่งมาตรานี้

(๗) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอในพระมเหสีรองหาพระองค์ไม่สิ้นแล้ว และพระโอรสของสมเด็จพระเจ้าลูกยา

พฤษภาคม ๒๕๖๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๑ หน้า ๒๐๕

เรื่อง ขอให้หาไม้ค้ำยันให้ อัญเชิญพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์ที่มีพระชนมายุมากที่สุด หรือถ้าพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นั้นหาพระองค์ไม่แล้ว ก็ให้อัญเชิญพระโอรสพระองค์ใหญ่ของพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นั้น แต่ถ้าแม้ว่าพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ที่มีพระชนมายุมากที่สุด นั้นหาพระองค์ไม่แล้ว และพระโอรสของท่านก็หาไม้ค้ำยันแล้ว ก็ให้อัญเชิญพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ที่มีพระชนมายุถัดลงมา หรือพระโอรสของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นั้น ๆ สลับกันไปตามลำดับ โดยอนุโลมตามข้อความในข้อ ๒, ๓ และ ๔ แห่งมาตรานี้

(๘) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้พระราชโอรสและพระธิดา ท่านว่าให้อัญเชิญสมเด็จพระอนุชาที่ร่วมพระราชบิดาของพระองค์ที่มีพระชนมายุถัดลงมาจากพระองค์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์

(๙) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระอนุชาพระองค์ที่ควรได้ทรงเป็นทายาทหาพระองค์ไม่เสียแล้ว ท่านว่าให้อัญเชิญพระโอรสของสมเด็จพระอนุชาพระองค์นั้นตามลำดับ โดยอนุโลมตามข้อความในข้อ ๒ แห่งมาตรานี้

(๑๐) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระอนุชาพระองค์ใหญ่หาพระองค์ไม่แล้ว และพระโอรสของท่านก็หาพระองค์ไม่อีกด้วยให้

เล่ม ๕๑ หน้า ๒๐๖ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๖๗

ท่านว่าให้อัญเชิญสมเด็จพระอนุชาที่ร่วมพระชนนีพระองค์ที่ถัด
• ลงไปตามลำดับพระชนมายุ หรือพระโอรสของสมเด็จพระอนุ
ชาพระองค์นั้น ๆ สลับกันไปตามลำดับ อนุโลมตามข้อความ
ในข้อ ๒, ๓ และ ๔ แห่งมาตรา

(๑๑) ถ้าแม่สมเด็จพระอนุชาที่ร่วมพระชนนีหาพระองค์ไม่
สิ้นแล้ว และพระโอรสของสมเด็จพระอนุชานั้น ๆ ก็หาไม่
ด้วยแล้ว ท่านว่าให้อัญเชิญสมเด็จพระเชษฐาและสมเด็จพระ
อนุชาต่างพระชนนี หรือพระโอรสของสมเด็จพระเชษฐาและ
สมเด็จพระอนุชานั้น ๆ สลับกันไปตามลำดับ โดยอนุโลมตาม
ข้อความในข้อ ๒, ๓, ๔ และ ๖ แห่งมาตรา

(๑๒) ถ้าแม่สมเด็จพระเชษฐาและสมเด็จพระอนุชาต่างพระ
ชนนีก็หาพระองค์ไม่สิ้นแล้ว และโอรสของสมเด็จพระเชษฐา
และสมเด็จพระอนุชานั้นก็หาไม่ด้วยแล้วไซ้ ท่านว่าให้อัญ
เชิญพระเจ้าพี่ยาเธอและพระเจ้าน้องยาเธอ หรือพระโอรส
ของพระเจ้าพี่ยาเธอและพระเจ้าน้องยาเธอ ตาม ลำดับ สลับกัน
โดยอนุโลมตามข้อความในข้อ ๗ แห่งมาตรา

(๑๓) ต่อเมื่อหมดพระเจ้าพี่ยาเธอและพระเจ้าน้องยาเธอ
อีกทั้งหมดพระโอรสของท่านนั้น ๆ แล้วไซ้ ท่านจึงให้อัญ
เชิญสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอและพระเจ้าบรมวงศ์เธอ หรือ

พระโอรสและเชื้อสายของท่านพระองค์นั้นตามลำดับแห่งความ
สนิทมากและน้อย โดยอนโถมตามข้อความที่กล่าวมาแล้ว
ตั้งแต่ข้อ ๑ ถึง ๑๒ แห่งมาตรา

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยผู้ที่ต้องยกเว้นจากการสืบราชสันตติวงศ์

มาตรา ๑๐ ท่านพระองค์ใดที่จะได้เสด็จขึ้นทรงราชย์สืบราช
สันตติวงศ์ควรที่จะเป็นผู้ที่มีหาชนนับถือได้โดยเต็มที่ และ
จะเป็นที่พึงใจโดยความสขใจ ฉะนั้นท่านพระองค์ใดมีข้อที่
ชดหม่มากเห็นว่าเป็นที่น่ารังเกียจ ก็ควรที่จะให้พ้นเสียจาก
หนทางที่จะได้สืบราชสันตติวงศ์ เพื่อเป็นเครื่องตัดความ
วิตกแห่งพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ องครักษ์ พระบาท และอาณา
ประชาราษฎน

มาตรา ๑๑ เจ้านายผู้เป็นเชื้อพระบรมราชวงศ์ ถ้าแม้ว่า
เป็นผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งกล่าวไว้ข้างล่างนี้ไซ้ ท่าน
นั้นก็ยกเว้นเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์

ลักษณะที่กล่าวนี้ คือ

- (๑) มีพระสัจญาวิปลาส
- (๒) ต้องราชทัณฑ์เพราะ ประพฤติผิด พระราชกำหนดกฎ

หมายในคดีมหันตโทษ

- (๓) ไม่สามารถทรงเป็นอัครพุทธศาสนูปถัมภก
- (๔) มีพระชายาเป็นนางต่างด้าว กล่าวคือนางที่มีสัญชาติเดิมเป็นชาวประเทศอื่น นอกจากชาวไทยโดยแท้
- (๕) เป็นผู้ที่ได้ถูกถอนออกแล้วจากตำแหน่งพระรัชทายาทไม่ว่าการถูกถอนนั้นจะได้เป็นไปในรัชกาลใด ๆ
- (๖) เป็นผู้ที่ได้ถูกประกาศยกเว้นออกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์

มาตรา ๑๒ ท่านพระองค์ใดตกอยู่ในเกณฑ์มีลักษณะบกพร่องดังกล่าวมาแล้วในมาตรา ๑๑ แห่งกฎมณเฑียรบาลนี้ไซ้ ท่านว่าพระโอรสอีกทั้งบันดา^๕เชื้อสายโดยตรงของท่าน พระองค์นั้น ก็ให้ยกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์ด้วยทั้งสิ้น

มาตรา ๑๓ ในกาลสมัยนี้ยังไม่ถึงเวลาอันควรที่ราชนาภิระจะได้เสด็จขึ้นทรงราชย์เป็นสมเด็จพระแม่อยู่หัวบรมราชินีนาถ ผู้ทรงสำเร็จราชการลี้กษัตริย์ชาติ อย่าง พระเจ้าแผ่นดินโดย ลำพังแห่งกรุงสยาม ฉะนั้นท่านห้ามมิให้จัดเอกราชนาภิระองค์ใด ๆ เข้าไว้ในลำดับสืบราชสันตติวงศ์เป็นอันขาด

หมวดที่ ๒

วิธีด้วยเวลาที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระเยาว์

มาตรา ๑๔ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ใดได้เสด็จขึ้นทรงราชย์เมื่อมีพระชนมายุไม่ถึงสิบขวบ ๒๐ พรรษาบริบูรณ์ไซ้ ท่านว่ายังทรงสำเร็จราชการสิทธิ์ขาดโดยพระองค์เองหาได้ไม่

มาตรา ๑๕ ถ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระเยาว์ ตั้งก่อนครบสิบขวบในมาตรา ๑๔ แห่งกฎหมายนี้ไซ้ ท่านว่าให้ท่านสนาบดีพร้อมกันเลือกเจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์พระองค์หนึ่งขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนกว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะมีพระชนมายุครบ ๒๐ พรรษาบริบูรณ์ จึงให้ท่านผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์นั้นพ้นจากหน้าที่

มาตรา ๑๖ ท่านผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังกล่าวไว้ในมาตรา ๑๔ แห่งกฎหมายนี้ ต้องเป็นผู้ที่มีพระชนมายุเกินกว่า ๒๐ พรรษาบริบูรณ์แล้ว และต้องไม่เป็นผู้ที่มีลักษณะบุคคลพระองค์อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ได้กล่าวไว้ในมาตรา ๑๑ และ ๑๒ แห่งกฎหมายนี้

เล่ม ๔๑ หน้า ๒๑๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๖๗

มาตรา ๑๗ นอกจากผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านว่าให้ท่านเสนาบดีผู้มีอาวุโสมากที่สุด ในราชการสองท่านเป็นสมุหมนตรีที่ปรึกษาของผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน และให้คงอยู่ในตำแหน่งนั้นตลอดเวลาที่ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินพระองค์นั้นอยู่ในตำแหน่งนำที่

ถ้าหากว่าสมุหมนตรีคนใดคนหนึ่งถึงอสัญกรรมลงในระหว่างเวลาที่ยังคงต้องมีผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่ไซ้ ท่านว่าให้ท่านเสนาบดีผู้มีอาวุโสถัดลงมาอีกคนหนึ่งรับตำแหน่งสมุหมนตรีแทนท่านผู้ที่ถึงอสัญกรรมลงนั้นต่อไป

มาตรา ๑๘ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับท่านสมุหมนตรีอีก ๒ รวมด้วยกันเป็น ๓ นี้ ท่านว่าให้ชื่อนานนามเรียกว่า "สภาสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" หรือเรียกโดยย่อว่า "สภาสำเร็จราชการแผ่นดิน"

กิจการทั้งปวง ที่โดยปกติ ตกเป็นพระราชภาระของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ตกเป็นภาระของสภาสำเร็จราชการแผ่นดิน จนกว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระเจริญพระชนมายุครบ ๒๐ พรรษาบริบูรณ์แล้ว จึงให้สภาสำเร็จราชการแผ่นดินมอบพระ

ราชกิจจานุเบกษาเพื่อทรงรับ และปฏิบัติราชการณกิจต่อไป ตามโย
รณราชประเพณี

อนึ่งราชกิจที่นับว่าเป็นการดำเนิรตามระเบียบอันมีแบบแผน
อยู่แล้ว ท่านว่าให้ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระ
องค์เจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบัญชาสั่ง และ ลงพระนามโดย ลำพังได้
แต่ราชการใดเป็นเรื่องที่มีปัญหาโต้แย้งก็ดี เกี่ยวกับเปลี่ยนแปลง
แปลหลักแห่งรัฐประศาสนโยบายก็ดี เกี่ยวด้วยการออกพระ
ราชบัญญัติกฎหมายใหม่ หรือแก้ไขพระราชกำหนดกฎหมาย
อันมีอยู่แล้วก็ดี ท่านว่าต้องให้ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระ
องค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ลงพระนามในคำสั่ง และให้
สมุหนมบดีทั้ง ๒ ท่านลงนามกำกับด้วยจึงจะใช้ได้

หมวดที่ ๗

ว่าด้วยการแก้กฏมณฑลเข็รบาลัน

มาตรา ๑๕ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิรา
วุฒยพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ทรงตรา กฏมณฑลเข็รบาลันไว้
เพื่อปรับปรุงนิติธรรมอันมั่นคง เพื่อดำรงพระบรมราชจักรีวงศ์
ให้วัฒนาการ และได้ทรงใช้พระวิจารณ์โดยสุขุม ประ
สงค์เป็นราชอาณาจักรสยามตามที่ได้เคยมีปรากฏมา

ในโบราณราชประวัติ ทั้งประเพณีตามที่โลกนิยมในสมัยนี้เข้า
• ไว้พร้อมแล้ว ฉะนั้นหากว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ใดใน
อนาคตสมัยทรงพระราชดำริที่จะแก้ไขหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อ
ใดแห่งกฎหมายแต่โบราณนี้ ก็ให้ทรงคำนึงถึงพระอุปการะคุณ
แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ผู้ทรงตรากฎหมายแต่โบราณ
นี้ขึ้นไว้ แล้วแต่ทรงปฏิบัติตามข้อความในมาตรา ๒๐
แห่งกฎหมายแต่โบราณนี้เถิด

มาตรา ๒๐ ถ้าแม่เมื่อใดสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราช
ดำริหัวามีเหตุจำเป็นที่จะต้องแก้ไข หรือเพิกถอนข้อความใด ๆ
แม้แต่ส่วนน้อยหนึ่งในกฎหมายแต่โบราณนี้ไซ้ ท่านว่าให้สม
เด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนัดประชุมองคมนตรีสภา ให้มีองคมนตรี
มาในที่ประชุมไม่น้อยกว่า ๒ ส่วนใน ๓ แห่งจำนวนองคมนตรี
ทั้งหมด แล้วเสด็จพระราชทานข้อความอันมีพระราชประ
สงค์จะให้แก้ไข หรือเพิกถอน นั้นให้สภาปรึกษากัน และถวายน
ความเห็นด้วยความจงรักภักดีข้อสัตย์สุจริต ถ้าแต่ละองคมนตรี
มีจำนวนถึง ๒ ส่วนใน ๓ แห่งผู้ที่มาประชุมนั้นลงความเห็นว่
ควรแก้ไขหรือเพิกถอนตามพระราชประสงค์ได้แล้ว สมเด็จ
พระเจ้าอยู่หัวจึงต้องมีพระบรมราชโองการให้แก้ไขหรือเพิก
ถอน แต่ถ้าแม้ว่าองคมนตรีที่มาประชุมนั้นมีผู้เห็นควรให้แก้ไข

วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๖๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๑ หน้า ๒๑๓

ไขหรือเพิกถอนเป็นจำนวนไม่ถึง ๒ ใน ๓ แล้วไซ้ ก็ขอให้
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระขันติรับพระราชดำริห์ที่จะทรง
แก้ไขหรือเพิกถอนนั้นไว้เถิด

หมวดที่ ๘

ว่าด้วยผู้เป็นหน้าที่รักษากฎมณฑลเชียรบาลนี้

มาตรา ๒๑ ให้เสนาบดีกระทรวงวังเป็นหน้าที่รักษากฎมณฑลเชียร
บาลนี้ ให้เป็นไปสมพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวพระองค์ผู้ทรงตรากฎมณฑลเชียรบาลนี้ขึ้นไว้ฉนั้น จงทุก
ประการ ฯ